

NEDEN VE NASIL SANAT EĞİTİMİ

Erdem Ünver¹

ÖZET

Gelişmenin temelinde yer alan eğitim, birçok olgu gibi insan tarafından sistemleştirilmiş düşünce ve davranış oluşturma sürecidir. Her dönemde ihtiyaçlara bağlı tespit edilen amaçlar doğrultusunda farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı eğitim, artık alan özelliklerine göre programlanmaktadır. *İnsan davranışlarında istenilen sanatsal davranışlar geliştirme süreci* olarak tanımlayabileceğimiz sanat eğitimi de, zaman içinde farklı düşüncelerin yönlendirdiği, farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı özel bir alan haline gelmiştir. Sanat nasıl ihtiyaçlardan kaynaklandıysa, sanat eğitimi de değişen şartların ortaya çıkardığı ihtiyaçları karşılamaya yönelik geliştirdi. Günümüzde okul öncesi eğitimle başlayarak tüm eğitim kademelerinde ve yaygın eğitimle toplumun tüm kesimlerine dönük programlanan sanat dersleri çağdaş bir toplumu amaçlamaktadır. Nitelikli sanatı yaşayabilmek çağdaş bir birey olmanın göstergesidir. Sanat eğitimi insanı tüm yönleriyle eğitir. Doğru görebilen, varlığı doğru algılayabilen, analitik düşünebilen, sorgulayabilen, geleneksel olanın dar kalıplarından kurtularak gelişmeye dönük davranışlar ve yeni biçimler üretebilen, toplumların gelişmesine önemli katkılar veren bireylerin yetişmesi sanat eğitimiyle mümkündür. Çünkü sanat, bilim ve teknolojinin önemli bir bileşenidir.

Sanat eğitimi insanlığın eğitimidir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimi, Gelişme.

---

¹Doç. Dr., Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, erdem.unver(at)atilim.edu.tr

WHY AND HOW ART EDUCATION SHOULD BE

ABSTRACT

Education, one of the fundamental elements for both individual and communal progress, is a process of developing ideas and behaviours, systematized by man. Education, wherein different methods have been used in line with the objectives, based on needs, has been recently programmed according to the field's characteristics. Art education, which may be described as *a process in which desired artistic behaviours have been built*, has become a specific field wherein different methods and techniques have been employed. Art education has developed to meet the needs, experienced due to changing conditions. Today, art courses which started with pre school education aim at contributing to the development of society in all levels of education including the non-formal education as well. To be able to appreciate a high quality work of art is a sign of being a part of modern culture. Art education educates man in all aspects. Art education enables individuals to perceive existence, to think analytically, to question, and to be free from the limitations of traditional norms to develop new behaviours and structures so as to contribute to the development of society as art is definitely one of the significant components of science and technology.

Art education is deemed to be the education of humanity.

Key Words: Art, Art Education, Progress.

Ünver, Erdem. "Neden Ve Nasıl Sanat Eğitimi". *idil* 5.23 (2016): 865-878.

Ünver, E. (2016). Neden Ve Nasıl Sanat Eğitimi. *idil*, 5 (23), s.865-878.

1. Giriş

İlkel yaşamdan bilim ve teknoloji çağına geçebilmenin aracı olan eğitim olgusu, insanlık tarihi kadar eskidir. Zamanla kültürler düzeylerine, ihtiyaçlarına, özelliklerine uygun öğrenme ve öğretme yöntemleri geliştirdiler. Usta çırak ilişkisi ile başlayan amaca yönelik öğrenme ve davranış geliştirme, programlara dayalı sistematik eğitime dönüştü.

Lokal ölçütlerdeki ihtiyaçlarla belirlenen eğitim amaçları evrensel boyutlara ulaştı. Programlı eğitim, ülkelerin önem verdiği konular arasında ilk sıralarda yerini aldı. Program oluşturma ve geliştirme bireysel, toplumsal gereksinimler ve uluslararası rekabet ölçülerinde belirlenmeye başlandı. Öğretim bilgisinin tüm ayrıntılarını kapsadı. Bilgi ve öğretme teorilerini, yöntemlerini, değerlendirmeyi ve varılan sonuca göre daha uygun faaliyetlere yönelmeyi içeren program çalışmaları sosyal yapının tüm alanlarında uygulandı.

Öğretim araçları geliştirildi, yöntem ve sistemlerde sürekli arayışlar sayesinde gelişmeler kaydedildi. Geline nokta teknolojinin sürece katılımıyla, birey odaklı programlar ön plana çıktı. Güdülemeyi, araştırmayı, hazır bulunmayı önemseyen bilimsel yaklaşım, davranış geliştirmede daha başarılı görüldü (Alkan ve Teker, 1992: 4).

Bilgi edinme ve davranış geliştirme süreçlerini ifade eden eğitimin tanımı, felsefi sistem ve ideolojilere göre farklılıklar gösterir. *Yaşantılar yoluyla bireyde istendik davranışlar geliştirme sürecidir* şeklinde yapılan tanım, tüm yaklaşımlara cevap verebilir.

Davranış geliştirme, uyarılan beyinde biyo-kimyasal değişiklikler sonucunda gerçekleşmektedir. Bilgiler, beceriler ve duyularla ilgili uyarıcılar, sinir sistemi aracılığıyla beyne gitmekte ve değişiklikler kodlanmaktadır. İnsanın bedensel, ruhsal, siyasal, sanatsal, dinsel, çevresel ve tüm yönleriyle bütünlük kazanması bu şekilde olmaktadır. Yaşantı süresinde içinde olduğumuz canlı, cansız her şey eğitim ortamını inşa eden unsurlardır. Gelişme için nitelikli insanlara ihtiyaç olduğuna göre eğitim, insan ve toplum için en gerekli ve etkin araçtır (Bilhan, 1993: 31, Sönmez, 1994: 2).

Eğitim bir başka tanıma göre insan yetilerinin geliştirilmesi, yeteneğe dönüştürülmesidir. İnsan zihinsel, bedensel ve istem yönü yanında, kendisine olanaklar sunan duyuları olan bir varlıktır. İnsanı bu anlamda bir bütün olarak değerlendiren ve eğiten sanat eğitimi kendine özgü ilkeleri ile önemsenmeli, tüm eğitim düzeylerinde uygulanmalıdır (Tunali, 1979: 1).

Yukarıda verilen yararçı tanım anlayışıyla sanat eğitime, *yaşantılar aracılığı ile bireyde istendik sanatsal davranışlar geliştirme sürecidir* denilebilir. Tanım böyle olmakla birlikte geçmişten bugüne sanat derslerine farklı amaçlar yüklenmiştir. Boş zamanı değerlendirmek, diğer derslere çizim yoluyla katkı vermek, sanat yoluyla bireyin dışavurum yapmasını sağlayarak ruh sağlığına yardımcı olmak, kendini sanatla ifade etmesini ve kanıtlanmasını sağlamak, yaratıcı yetiyi, estetik ve pratik yargı gücünü geliştirmek, sanat üretmenin yanında, sanatı tüketen bir kimlikle kültürel alana katkı vermek bu amaçlardan bazılarıdır. Zamana ve beklentilere uygun olarak bu amaçlarda çocuğun gelişimi, toplumsal beklentiler ya da sanatın kendisinde odaklanılmaktadır. Tüm bu amaçlar belli yararlarla dönük olmakla birlikte, bazıları alan eğitimindeki beklentileri ötelemektedir. Bu durum, sanat eğitimi alanının somutlaşmasını engellemekte, program oluşturmada sanatsal ve estetik değerler önemini yitirmektedir (Kırıçoğlu, 2005: 45).

Genel eğitimdeki sistemleşme zamanın ihtiyaçlarına uygun olarak sanat eğitiminde de görüldü. Daha çok iş eğitimi anlayışının egemen olduğu sanat eğitimi, sonraları sezgisel ve imgesel alanları öne çıkartan kuramlarla özgün yerini buldu. Özellikle 19. yüzyılda bilimsel verilerden yararlanılarak, endüstri toplumunun ihtiyaçlarına uygun programlar oluşturuldu. Endüstri toplumunun ihtiyaçları gözeticiler tarafından *iş eğitimi hareketi*, kuramdan daha fazla uygulamaya önem verdi. Toplumsal bilinç ve yarar önem kazandı (Sönmez, 1991: 25). 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde başlatılan Bauhaus ekolüyle *temel sanat eğitimi* hareketi günümüzde hala devam etmektedir.

19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve Alman A.J. Langbehn (1851-1907) ve A. Lichtwark'ın (1852-1914) temsil ettiği *sanat eğitimi akımı*; kültürel çöküntüye bir önlemleri ifade ederken, estetik eğitiminin genel eğitimin özü olması istendi. Konrad ve Lange'nin 1893 yılındaki pedagojik yaklaşımları, estetik yanında ussal yönü ön plana çıkarttı. 1901 Dresten, 1903 Weimar ve 1905 Hamburg kongreleri estetik eğitime vurgular yaptı.

M. Montessori (1870-1952), Ellen Key (1849-1926), Helen Parkhurst (1887-1959) ve Peter Peterson'un (1884-1952) temsil ettiği *çocuktan hareket akımı*, çocuğun doğallığını ve özgürlüğünü esas aldı, 1910'lu yıllarda Carl Götze, çocukların çalışmalarında özgür bırakılmaları gerektiğini ifade etti. Bu anlayış 1960'lı yıllara kadar devam etti (San, 1979: 56-65). 1930'lu yıllarda Herbert Read'ın *sanat yoluyla eğitim* kuramı 1960'lı yıllara kadar etkin oldu. Kendini ifade etmenin tüm yönlerini içeren anlayış, insan bilincinin, yargılama gücünün temelinde duylara dönük estetik eğitimin olmasını savundu (Read, 1943: 32). 1970 yılında Dick Field, sanat eğitiminde bireysel yaklaşımdan öte, genel bir anlayışın geliştirilmesini önerdi.

Günümüzde Avrupa ülkeleri, sanat eğitimini ortak bir duygu oluşturma yöntemi olarak benimsemektedirler. Bu nedenle siyasi ve ekonomik çalışmalara ek olarak sanat eğitiminde; kişisel yerel ve ulusal özellikler dikkate alınarak dil ve duygu birliğine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. 1989 yılında başlayan reform görüşmelerinde, *Sanat Yoluyla Eğitim, Sanatta Eğitim, Sanat İçin Eğitim, Sanat ve Hobi* kavramları üzerinde duruldu. Avrupa Konseyi Sanat Eğitimi Çalışma Grubu, sanat eğitiminin kalitesini arttırmak ve ortak bir dil geliştirmek için bazı kararlar aldı. Bunlar:

- 1.Sanat alanlarının çeşitleri saptanmalıdır.
- 2.Herkes için, yeteneğe, ilgiye, mesleğe göre sanat eğitimi olmalıdır.
- 3.Mecburi sanat eğitimi, seçmeli sanat eğitimi, eylemsel sanat eğitimi alanları tespit edilmelidir.
- 4.Eğitimin devamlılığı, yatay ve dikey tutarlılık sağlanmalıdır.
- 5.Sanat eğitimi ile diğer eğitim konuları arasındaki ilişki saptanmalıdır.
- 6.Her ülkede en az sanat eğitiminin nasıl ve ne ölçüde olacağı saptanmalıdır.
- 7.Sanat eğitimcileri ve sanatçıların formasyonları yeniden belirlenmelidir.
- 8.Sanat eğitiminde yerel sanatların, zanaatın ve popüler sanatın rolü belirlenmelidir (Erzen, 1990: 41-60).

Genelde eğitim, özelde sanat eğitimi toplumlar gibi dinamik unsurlardır. Zamanın ve geleceğin beklentileri doğrultusunda kuramsal ve uygulamalı çalışmalar devam edecektir.

2. Sanat Eğitiminde Bilişsel ve Sezgisel Arka Plan

İnsan dış dünya ile sürekli ilişki içindedir. Bilinçli olarak doğrudan oluşan duyular ve bilinçaltı ile dolaylı oluşan sezgiler varlığa karşı iki farklı tavrı belirler. Doğayı olduğu gibi değerlendiren duyularla, olasılıklara yönelen sezgiler aynı zamanda geleneksel duruşla, değişimci ve gelişmeci iki yapıyı ifade eder. Geleneksel olan bireyler, rasyonel ve analitik bir düşünce tarzını benimser ve beş duyu ile yönlenirler. Hisseden bireylerin ise yetenekli ve yaratıcı olduğu söylenebilir. Bilimin varlığa dönük tüm gerçekleri açıklayabilmesi, var olanı ifade etmekten öteye gidemez ve bir anlamda varlığı tekrar eder. Sanatın reel olan karşısında irreal alana dönük olanı içermesi, ontolojik manada yeni bir varlık tarzının eklendiğini ifade eder.

Ancak, duyularla elde edilen bilgilerin sezgi gücüne doğrudan etki edebileceği de unutulmamalıdır. Her türlü davranışı geliştiren, denetleyen organ insan beyni olduğuna göre, bilginin doğru yöntem ve tekniklerle yüklenmesi önemsenmelidir. Günümüz bilimine göre beyinde fiziksel ve tinsel ayrı bölümlerin

kendine özgü algılayışı, değerleri, bilme-tanıma yolları vardır. Bölümler arasındaki baskınlık insandaki düşünme ve davranış biçimlerini belirler (San, 1993: 149). Baskın olan yön bireyin daha kolay gelişebileceği alandır.

Gardner'ın ortaya koyduğu çoklu zekâ kuramına göre insan beyni modüler bir yapıdadır. Sayısal beceriler nasıl zekâ belirtisi ise, çizim, renk kullanma, nota, ritim ve benzeri beceriler de zekâ belirtileridir. Eğitim sistemleri, bireylerin aynı düşünüş tarzlarına sahip olmadıklarını dikkate almalıdır. Gardner'ın belirlediği ölçütlere göre bir özelliğin zekâ olabilmesi için, 1. Bir dizi sembole sahip olması, 2. Kültürel yapıda değeri olması, 3. Aracılığıyla mal veya hizmet üretilebilmesi, 4. İçinde problem çözülebilmesi gerekmektedir. Sanat alanı bu süreçlerin hepsine sahiptir.

Uzamsal ve müzikal ritmik zekâ sanatla ilgili zekâlardır. Uzamsal zekâ, üç boyutlu nesnelerin şekil ve görüntüsünü hayal edebilmekle, nesneyi görmeden zihinde canlandırma ve ayrıntılarıyla görebilmekle ilintilidir. Görsel düşünme, form özelliklerini çözebilme, boyama, şekil verebilme gibi davranışları kapsar. Mimarlar, ressam, heykeltıraşlar, tasarımcılar bu tür zekâyı kullanır. Müzikal ve ritmik zekâ bireyde ritim, melodi duyarlılığını, müziği araç olarak kullanarak duyguların anlatımını ifade eder. Enstrüman çalanlar, beste yapanlar, koristler, orkestra şefleri bu tür zekâyâ sahiptir (<http://www.ed.psu.edu>: 45).

Sanatsal zekânın belirlenmesi, yönlendirilmesi ve geliştirilmesinde eğitim-öğretim önemli bir faktördür. Bireyin doğru seçilen bir sanat dalında yeterlik kazanması, o kişinin zihninin en geniş anlamda kullanılması demektir (Kırıçoğlu, 1993: 53). Eser oluşturma sürecinde duyguların yanında bilişsel düşünme vardır. Bu süreç bireyin yeteneklerinin, yaşama, çevresiyle bağıntılı biçimlenmesini sağlarken, eleştirme, denetleme ve yargılama yetilerini de geliştirecektir. Zekâ ve yaratıcılık birbirinin tamamlayıcısıdır. Yaratıcılık insan yeteneğinin aşama sıralamasında en üst basamağıdır. Bilgiler arasındaki ilişkiler ve bağlantılarla gerçekleşir.

Günümüzde gelişmenin sadece bilgi aktarımı ile ezbere dayalı değil, zekâyı ve yaratıcılığı geliştiren eğitim süreçleriyle mümkün olacağı kabul edilmektedir. Ezbere dayalı eğitim edilgen, geleneksel olanı kabullenen, değişime açık olmayan bireylerle gelişmemiş bir toplumsal yapının devamını sağlar. Bu nedenle hazırlanan eğitim süreçleri, gelecek adına değerler üreten, yaratıcı bireyler yetiştirmeye yönelik olmalıdır (Ersoy, 1993: 274). Öyleyse insanı bilgi, duyu ve davranış boyutlarıyla bir bütün olarak değerlendiren sanat eğitimine her yaş grubunda gereken önem verilmelidir. Çünkü sanat eğitimi alan birey dünyayı anlamlı yaşamakta, maddeyi değiştirerek yeniden biçim vermektedir. Yeniden biçim verebilmek tek boyutlu bir eğitimle mümkün değildir. Estetiğin, eleştirinin, sanat tarihinin ve uygulamanın birliği

yanında, yaşamın ve varlığın doğru biçimde sorgulanıyor olması gerekir. Eğitim sürecinde görsel algı yeteneğini geliştiren birey, sadece varlığın görünen yönlerini algılamakla kalmaz, varlıklar arasındaki ilişkileri sorgular, varlığın görünmeyen değerlerini hisseder ve bu değerler üzerinden yeni ve anlamlı ilişkiler kurar.

Felsefi anlamda gerçekliği dolaysız olarak içten ya da içeriden kavrayabilme yetisi olarak tanımlanabilecek sezgi, akıl yürütmenin tersine, bir şeyi doğrudan algılayıp kavramadır. Aracısız gerçekleşen anlama ya da bilmedir. Çıkarıma dayanmaksızın, dolaysız bir biçimde bilgiye ulaşmaz. Başka bir deyişle önermeler kullanmadan, doğrudan ya da aracı kullanmaksızın düşünce sistemi oluşturan, bütünü bir kerede kavrayan, öze dolaysız bir biçimde ulaşan, bütünlüğü kavrayan içten duyma yoludur.

Psikolojide ise öngörü veya içgörü olarak tanımlanan sezgi, basit ve gerçek sezgi olarak ikiye ayrılır. İlham olarak adlandırılan basit sezgi, ihtiyaca göre veya ihtiyaç olmadan gelebilir. Sanatsal davranışlarda yönlendirici olabilmektedir. Aklın, duyguların birlikteliğiyle gerçekleşir. Gerçek sezgi ise aracısız ve genellikle uyanikken, bir nedene bağlı veya neden yokken gelebilir. Bilgi açısından ham sezgi ve olgun sezgi olarak ikiye ayrılır. Ham sezgi işlenerek aktarılır, olgun sezgi olduğu gibi aktarılır.

3. Neden Sanat Eğitimi

Tarihçiler ülkeleri değerlendirirken güce dayalı zaferlerinden çok sanat, bilim ve teknoloji gibi özgün ürünler üzerinde duruyorlar. Çünkü toplumları üstün yapan onların zekâları ve üretim düzeyleridir (Kavcar, 1993: 263). Bu anlamda ileri bir üretime geçebilmek için bireylerin eğitilmesi gerekir. Çünkü eğitim, sosyal değişimin nedeni olan bilgi, karakter, bedensel ve ruhsal değerlerle çağdaş bireyleri yetiştirirken, yetişen bireylerin çok yönlü üretimi gelişmeyi sağlar ve devam ettirir.

Sanat eğitimi geleneksel olandan öte, geleceğe yönelik dinamikleriyle, klasik eğitimin topluma yansıtığı edilgen yapıyı öter. Toplumsal sorunlara karşı düşünce geliştiren, amaca uygun değerler üreten, tutarlı insanlar yetiştirir. Geleneksel biçim ve içeriklerin korunması ve benzeri boyutları irdelerken, gelenekselin aşılıp yeni olanın, yeni sanatsal biçimlerin, yeni düşüncelerin yaratılmasına olanak hazırlar.

Sanat alanında kullanılan yetenek ve teknik beceriler, bilimsel yaratmalarda da geçerlidir. Küçük yaşlarda verilmeye başlanan sanat eğitiminin, çocuklara yaratıcı bir kimlik kazandırmada önemli bir rolü vardır (Ersoy, 1993: 273). Araştırma, bulma, kurma, bozma ve yeniden oluşturma süreçleri estetik becerilerin de gelişmesini sağlar.

Böylece gören, seçen ve değerlendiren bireyler yetişir. Binlerce yıl çevresine uyum sağlamak için mücadele eden insan, eğitimle elde ettiği bilgi ve davranışlarla çevresini istediği gibi yeniden kurgular hale gelmiştir.

Gelişme ve lider olma çabalarının yoğunlaştığı günümüzde ülkeler sorunları gören, onlara çözüm üreten insanlara ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle eğitim programları sürekli güncellenmektedir. Sanat eğitimi yeni süreçte amaç boyutunda ön plana çıkmakta ve genel eğitimin önemli bir bileşeni olmaktadır. İfade edildiği gibi, var olanları doğru görmek, doğru algılamak, aralarındaki ilişkileri doğru sorgulamak, anlamlı ilişkiler kurmak, yeniden kurgulamak, reel olana alternatif irreal bir bütün oluşturmak sanat eğitimiyle mümkündür.

Yaratıcı düşünce geçmişi ve bugünü kavramakla kalmaz geleceğe yönelir. Bu düşünce tarzında manevi, estetik, ekonomik, sosyal değerler yer alır, doğru ve güzel olan önem kazanır (Varış, 1988: 186). Yaratıcılık insana özgüdür ve yaşamın her alanında kullanılır. Her insanın doğuştan getirdiği, eğitimle geliştirilmesi gereken bir yetidir. Sadece sanatçılara ya da bilim ve teknikle uğraşan insanlara özgü olmayıp, sıradan sayılan insanlar için de geçerlidir. Bilim ve teknolojideki yaratıcılık ile sanatsal yaratıcılık arasında zihinsel düşünme aşamaları benzeşmektedir. Ancak, bilimsel yaratıcılıkta beynin sol yarım küresi, sanatsal yaratıcılıkta sağ yarısı kullanılmaktadır. Önemli olan, yaratıcı süreçte yarım küreler arasındaki iletişimin sağlanabilmesidir (San, 1993: 162). Yaratıcı süreçte duysal, bilişsel, düşünsel etkinlikler rol almaktadır. Bu nedenle, yaratıcı düşünceyi geliştiren ve yaratıcılık yeteneğini kazandıran sanat eğitimi önemsenmelidir.

Sanat ürünleri geçmişten bugüne kültürel varlık alanını oluşturan elemanlardır. Geçmiş okumak bu ürünlerle mümkün olmaktadır. Her sanat türü kendi diliyle bilgi sunar. Bu anlamda sanat eğitiminin iletişim becerisine önemli katkıları olduğu söylenebilir. Zengin bir dil, bir yanıyla görsel okuryazarlık becerisiyle kendisini göstermektedir. Bu durum insanın kazanabileceği en önemli niteliksel zenginliktir.

Sanat eğitimiyle kazanılan eleştirel kimlik, sadece kültürel alanda değil toplumsal tüm olgularda nitelikli duyarlık becerisi verir.

4. Sanat Eğitiminin Amaçları

Çocukların sanatla buluşması okul öncesi dönemlerde başlar. Kâğıt üzerine çizilen karalamalar, dinlenen melodiler ve diğer sanat formları zaman içinde anlamlı buluşmaların başlangıcıdır. Sanatsal öğrenme dinamik ya da programlı süreçlerde

gerçekleşir. Her öğretim düzeyinde verilen sanat disiplinlerinin, yaş grubunun zihinsel ve bedensel gelişim düzeyine yönelik amaçları vardır. Her ders konusunun kazandırdığı öğrenim çıktıları ya da davranışlar özel amaçları, özel amaçlar genel amaçları oluşturur. Milli Eğitimin genel amaçları, sanat eğitimi amaçlarını da içerir. Bu amaçlarda, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş ilkelerine, ulusal ve evrensel insan hakları doğrultusunda insani, vicdani ve sanatsal değerlere sahip; bilimsel, teknolojik, kültürel gelişmeye açık, araştıran, sorunları gören ve çözüm yöntemleri geliştiren yaratıcı bireyler tanımlanmaktadır. Kendi ilke ve amaçları doğrultusunda kurgulanan sanat eğitimi süreçleri, Türk milli eğitimi amaçlarının gerçekleşmesinde en önemli katkıya sahiptir.

Avrupa Birliği ülkeleri ortak düşünce, duygu ve davranış biçimlerini geliştirmek için eğitimde ortak çalışmalar başlattılar. 2000 yılında Lizbon'daki toplantı sonrası yayımlanan Lizbon Stratejisi ve 2001 yılında Bologna'da tespit edilen Bologna süreci, yükseköğretim yeterliklerinin hazırlanmasına yönelikti. Bu sürece aynı yıl Türkiye de katıldı. Ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarıyla kazanılması gereken öğrenim çıktıları, ulusal yeterlikler çerçevesi başlığı altında belirlendi (<http://tyyc.yok.gov.tr/>). Sözü edilen her düzeyde *Sanat Temel Alanı Yeterlikleri* ortak başlıklar altında tespit edildi. Bu başlıklar şunlardır:

- 1- Bilgi Alanı: Kuramsal ve olgusal bilgileri
- 2- Beceri Alanı: Bilişsel ve uygulamalı becerileri
- 3-Yetkinlikler Alanı: Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme, öğrenme yetkinliği, iletişim ve sosyal yetkinlik ve alana özgü yetkinlikleri göstermektedir.

Belirlenen bu yetkinlikler bilgi, duygu ve davranış boyutunda eğitim düzeylerine göre, Avrupa ülkeleri ile uyum sağlayabilmek amacıyla belirlendi.

5. Sanat Eğitiminin İlkesel Temelleri

Çok yönlü gelişimin en önemli bileşeni olan sanat eğitiminin başarısı, alana özgü ilkelere bağlı kalınmasıyla doğru orantılıdır. Bu ilkeler şunlardır:

5.1. *Her çocukta yaratıcılığa temel olan yetiler vardır ve sanat eğitimi herkes için gereklidir:* Yaratıcılık insana özgüdür ve her insan doğuştan bu yetileri getirir. Önemli olan bu yetilerin eğitimle yeteneğe ve davranışa dönüşmesidir. Sürekli kendini yenilemek, aşmak isteyen insanın yaratıcılığını geliştirmesine en uygun alan sanattır (San, 1993: 145). Bu nedenle insanlara iyi bir gözlemci olma bilinci kazandırılmalı, algılarının zenginleşmesi sağlanarak yaratıcılığının önü açılmalıdır (Gel, 1993: 179-193).

5.2. *Sanat eğitiminde bireysel farklılıklar önemsenmelidir:* Her çocuk kalıtsal ve yetiştirme tarzlarına bağlı olarak zihinsel, ruhsal ve fiziksel farklılıklara sahiptir. İçinde bulunulan toplumsal, ekonomik ve kültürel çevre gelişim ve algı düzeyini etkiler. Sanat eğitimcileri bu farklılıkları dikkate almak zorundadır. Ayrıca, her çocuğun kendini anlatabilme yöntemi farklı olabilir. Bazı öğrenciler çizgiyi, bazıları rengi ya da üç boyutu daha iyi kullanabilir. Eğitimci, çocuğun başarılı olamayacağı teknikte ısrarcı olmamalıdır. Kişilik ve davranış biçimleri birbirinden farklı olan öğrencilerin kendilerini farklı tekniklerde anlatabilmelerini, kendilerini tanımlarını, keşfedebilmelerini ve güven duymalarını sağlamak yaratıcılığın gelişmesi için önemlidir.

Deneyim önemli olmakla birlikte, genellikle çocukların sanatsal davranışlarını bedensel ve zihinsel düzeyleri belirler. Çocuklarda görsel algı gelişimi ve çocuk tiplerinin bilinmesi ve bu doğrultuda davranılması gerekmektedir. Böylece çocuğa uygun hale getirilen sanat eğitimi beklenen verimi sağlayacaktır.

5.3. *Sanat dersleri kendi ilke ve amaçlarına uygun olmalıdır:* Sanat derslerinin amaçlarına hizmet etmeyen uygulamalara ve diğer derslere yardımcı bir ders gibi değerlendirilmelerine izin verilmemelidir. Estetik duyarlılığı ve yaratıcılığı esas almalıdır. Sanat eğitiminde kuramsal bilgi ve teknik beceri araçtır. Önemli olan özgür bir ortamda estetik duyarlık ve sanatsal bir dil kazandırmaktır. Sanatsal davranış geliştirebilme, ilkesel tutumla mümkündür.

5.4. *Sanat eğitimi derslerinde gerekli ilgi ortamı sağlanmalıdır:* Başarı eğitilenin konuları yaşayabilmesiyle orantılıdır. Eğitilen bireyin yaşı, ruh dünyası ve hayal gücü göz önünde tutulmalıdır. Konu seçimi, sunumu, ön hazırlık ve çalışma ortamının doğru seçimi motivasyonu yükseltecektir.

5.5. *Sanat eğitiminde çevre olanakları ve fırsat eğitimine yer verilmelidir:* Eğitim verilen çevre özellikleri, kültürel doku, malzeme olanakları anlatım zenginliği kazandırabilir ve amaç doğrultusunda kullanılabilir. Güncel olaylar, sanatsal etkinlikler, konferanslar, sergiler, yayınlar ve benzeri kaynaklardan faydalanmak bilincin ve görsel algının gelişmesini sağlayacaktır.

6. Sonuç

Sanat eğitimi yoluyla kültürel değerleri kavramak, bu değerleri üreten toplumları tanımak demektir. Çünkü sanat toplumdan soyutlanamaz. Sanat eserleri ve toplumun nitelikli sanatı yaşama katma oranı, toplumların kültür ve uygarlık düzeylerini belirler. Ülkemizde nitelikli sanatın dar bir kesimin ilgi alanına giriyor olması, toplumun ekonomik düzeyiyle ilgili olduğu kadar, sanat eğitiminin eksikliğiyle de ilgilidir. Çok sayıda sanat eğitimi veren okulların ve bölümlerin açılıyor olması sorunun çözümü için yeterli değildir. Sanat eğitiminin amaçlarına dönük ilkesel tutum temel sorundur.

Bilimde, teknolojiye ve sanatta üretim düzeyimiz, gelişmişlik düzeyimizi belirlemektedir. Ülkeler nitelikli, yetişmiş insan gücüyle kalkınabilir. Bu anlamda genelde eğitim, özeldir sanat eğitimi geleceği yakalamanın ve lider ülke olmanın temel aracı haline getirilmelidir.

Eksik sanat eğitimiyle topluma katılan birey için mesleği ne olursa olsun, değerli bir sanat eseri dahi önem taşımaz. Eser üretmek kadar, onları anlayabilen, estetik beğenisi yüksek insanlar yetiştirilmelidir. Uygur bir toplum yaratabilmenin yolu sanat eğitiminden geçer (Ersoy, 1993: 275).

Sanat eğitimi bireyin dengeli ve sağlıklı gelişmesinde, hür ve bilimsel düşünce yapısına ulaşmasında, geniş bir dünya görüşüne sahip olmasında, yaratıcı bir kişiliğe ulaşmasında en etkin yoldur (Gel, 1993: 300).

Toplumla sanat arasındaki iletişim sorunu, çağdaş sanat hakkında bilgi vererek, eğitsel çalışmalar yaparak ve eser değerlendirme programlarıyla çözülür. Kitle iletişim araçları da böyle bir sanat eğitimi hareketi içinde yer almalıdır (San, 1993: 300). Çünkü her insanın sanatı anlama ve haz alma kapasitesi olduğu kadar, sanatçı yanı da vardır (Brecht, 1977: 179).

Sanat eğitimi çocuğa gerçek sanatsal değerleri yaşatmalı, onları çocuğun kendi dünyası haline getirmelidir. Çok yönlü milli ve evrensel çağdaş eğitim anlayışı benimsenmeli, çocuğun dinamik gelişimi sağlanmalıdır (Öztürk, 1993: 129). Ancak bu şekilde toplumsal özellikler yaratılabilir, evrensel boyutta insanlığa katkı sunulabilir. Sanat, bilim ve teknoloji gibi sosyal yapının önemli bir parçasıdır, insan ilişkilerinde iletişimi olanaklı kıldığı kadar, bu ilişkilerin niteliğini de belirler (Baynes, 1981: 30).

Sanatın kazandırdığı değerleri diğer eğitim disiplinleri kazandıramaz. Ancak, üzerinde durulması gereken konu, sanatı bir amaç olarak ele almak ve eğitim süreçlerini doğru düzenlemektir. Bu düzenleme, bireyin ve toplumun kültürel ve sanatsal ihtiyaçları üzerine temellendirilmelidir.

Çünkü sanat eğitimi insanlığın eğitimidir.

KAYNAKLAR

ALKAN, Cevat ve Teker, N. *Programlı Öğretim, Değişik Teknoloji ve Türkiye'deki Uygulama*. Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Yayınları, 1992.

BİLHAN, Saffet. "Devlet Politikası Olarak Eğitim Sorunu." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 31-33.

BAYNES, Ken. *Toplumda Sanat*. Çev. Yusuf Atılgan. Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 1981.

BRECHT, Bertolt. *Sanat Üzerine Yazılar*. Çev. Kamuran Şipal. İstanbul: Cem Yayınevi, 1977.

ERSOY, Ayla. "Sanat Eğitimi Genel Eğitime Katkısı." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993:273-277.

ERZEN, Jale. "Çağdaş Avrupa'da Sanat Eğitimi." Ortaöğretim Kurumlarında Resim-iş Öğretimi ve Sorunları. Ankara: TED Yayınları, 1990: 41-61.

GARDNER, Howard. "Reinventing Our Schools: A Conversation with Howard Gardner on Assessment." (1994). <http://www.ed.psu.edu/insys/esd/Gardner/MItheory.html> Erişim Tarihi 24 Kasım 2015.

GEL, H. Yücel. "Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitiminin Resim-iş Olarak Anılan Disiplinlerinin İlk ve Ortaöğretim Düzeyindeki Sorunları." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 299-316.

KAVCAR, Cahit. "Edebiyat ve Güzel Sanatlar Eğitimi." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 263-272.

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin. "Görsel Sanatlarda Öğrenme Süreçleri ve Bu Süreçlerin Sanatın Üretimine Katkısı." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Güzel Sanatlar Eğitimi Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 53-62.

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin. *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2005.

ÖZTÜRK, Hüseyin. "Eğitim ve Felsefe." Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 21-24.

READ, Herbert. *Erziehung Durch Kunts*. Münih: yy,1943.

SAN, İnci. *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: İş Bankası Yayınları, 1979.

SAN, İnci. “Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi.” Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1993: 245-250.

SÖNMEZ, Veysel. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Adım Yayıncılık, 1991.

SÖNMEZ, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayınları, 1994.

TUNALI, İsmail. “Sanatta Eğitim Sorunu Üzerine.” *Sanat Çevresi*, 1.14 (1979):8-10.

VARIŞ, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme, Teori ve Teknikler*. Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları, 1988.

<http://tyyc.yok.gov.tr/?pid=10.11.32.33.34.35> Erişim Tarihi 24 Kasım 2015.